

Hynstebiter nieuws

Hittegolf brengt zuidelijke gasten

Het jaar 2006 wordt gekenmerkt door extreme weersomstandigheden. Het vroege voorjaar was zeer fris en nat, waardoor de lentelibellen, zoals de Vuurjuffer *Pyrrhosoma nymphula* veel later te voorschijn kwamen dan normaal. Eind april kwam het pas langzaam wat op gang, maar ook de maand mei kende niet veel goede vliegdagen voor libellen. Halverwege juni werd Nederland echter aangedaan door een heuse hittegolf, die voortduurde tot eind juli. De gemiddelde temperatuur van juli was gelijk aan wat normaal is voor Nice (Zuid-Frankrijk). Dit ging gepaard met een invasie van zuidelijke soorten. Ook yn ús Heitelân werden we getrakteerd op deze zuiderlingen. Ook onze 'autochtone' (voor)zomersoorten deden het goed. Het was een wonderlijk gezicht om noordelijke en zuidelijke soorten tegelijk te bewonderen in hetzelfde kijkerbeeld. Zwervende heidelibellen *Sympetrum fonscolombii* en Zuidelijke glazenmakers *Aeshna affinis* deden onze provincie aan. Met als klap op de vuurpijl de Vuurlibel *Crocothemis erythraea*, een nieuwe soort voor Fryslân. En uit betrouwbare bron hebben we vernomen dat de Bijenster (die naast bijen ook wel libellen op het menu heeft staan) in het zuidoosten van onze provincie heeft gebroed. De reacties van de diverse dier- en plantensoorten op deze (tijdelijke?) klimaatverandering zorgen ervoor dat natuurliefhebbers in de unieke mogelijkheid verkeren om interessante waarnemingen te verrichten en de ontwikkelingen op de voet te volgen.

Zwervende heli's

Half juni werd al een vrouwtje van de Zwervende heidelibel waargenomen op de Ketlikerheide. Op 30 juni werden de eerste mannetjes gezien. In de Stobbepoel bij Tronde werden een tiental territoriale dieren waargenomen. Naderhand werden ook diverse paringswielen gezien en is eiafzet vastgesteld. Ook op de Delleboersterheide en op Vlieland werd deze prachtige, lakrode heidelibel met kenmerkende rode vleugeladering gezien. Vermoedelijk is deze soort op veel meer plekken in Fryslân aanwezig geweest. De meeste waarnemingen stammen traditioneel uit de zuidoosthoek en van de Waddeneilanden. In de afgelopen periode (begin augustus) komen er ook diverse meldingen van de Zuidelijke heidelibel *Sympetrum meridionale* uit ons land. Het loont daarom de moeite om alle rode heidelibellen goed op deze soort te checken. Tip: let op rode mijten op de vleugels.

Witsnuitlibellen: the story continues...

Over het, ecologisch zeer interessante, geslacht *Leucorrhinia* is dit jaar opnieuw spectaculair nieuws te melden. Na het opduiken van de Oostelijke witsnuitlibel *L. albifrons* in 2005 op de Delleboersterheide, werd heel libellenminnend Nederland nogmaals met stomheid geslagen toen begin juni 2006 in Zuid-Limburg (ENCI-groeve) opeens een Sierlijke witsnuitlibel *L. caudalis* werd gezien. Een mannetje kon daar enkele dagen achtereen bewonderd worden op zijn vaste lelieblad. Nog ver

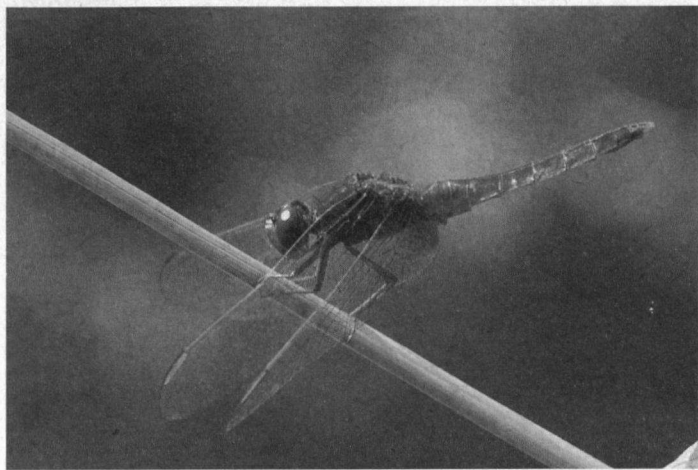

Vers vrouwtje van de Noordse winterjuffer foto: E. Peter de Boer

bazingwekkender was dat er plotseling uit het niets een vrouwtje opdook en er een paringswiel werd gevormd. Deze zeldzaamheid was sinds 1974 niet meer in ons land waargenomen en werd net als de sterk verwante 'albifrons' als uitgestorven gewaand. In twee jaar tijd hebben we dus weer twee van de zeldzaamste witsnuitlibellen terug in Nederland. Het is echter zeer de vraag in hoeverre beide soorten stabiele populaties kunnen opbouwen.

Dit jaar is er onderzoek verricht naar de verspreiding en ecologie van de Oostelijke witsnuitlibel en de libellenfauna van Friese vennen. In 2005 werden in de periode van 26 juni tot en met 12 juli geregeld dieren gezien en werd ook voortplanting vastgesteld (vondst larvenhuidje en diverse ei-afzettende vrouwtjes). Hoewel er vorig jaar ook al sprake was van een kleine en dus kwetsbare populatie, was het in 2006 echt zoeken naar een speld in een bosven. Dit prachtige witsnuitje werd pas op 4 juli gezien op dezelfde vindplaats als vorig jaar. Er werden maximaal twee mannetjes en een vrouwtje waargenomen. Gelukkig kon de soort prachtig op de film worden gezet en werd toch ook een larvenhuidje gevonden. Helaas zijn er van deze bijzondere soort, ondanks onvermoeibare speurtochten, geen andere

vindplaatsen in Fryslân gevonden. Hopelijk is de Oostelijke witsnuitlibel volgend jaar weer present, wellicht in iets hogere aantallen. Begin volgend jaar verschijnt een rapport met een uitgebreid verslag van dit onderzoek met ook de nodige aandacht voor de libellenfauna van Friese vennen, aanbevelingen voor beheer, bescherming en vervolgonderzoek.

Vuurlibel

foto: Ep van Hijum

Overige waarnemingen

Omdat er opnieuw veel waarnemingen zijn verricht in Fryslân volstaan we hieronder met de meest in het oog springende libellennieuwtjes uit de periode juni-eind juli 2006. We willen iedereen bedanken die waarnemingen aan ons heeft doorgegeven. Elke libellenwaarneming is de moeite van het noteren waard, ook van heel gewone soorten. Deze worden allemaal opgenomen in de Friese libellenatlas. Kijk eens op onze website (www.hynstebiter.nl) voor meer informatie over het doorgeven van libellenwaarnemingen. Voor meldingen van zeldzame soorten of determinatieproblemen kun je contact opnemen met de coördinator.

Vuurlibel op Delleboersterheide Op 4 juli zag Peter de Boer eindelijk de langverwachte Vuurlibel in Fryslân. Deze zuiderling is al enkele jaren bezig met een opmars naar het noorden. De mannetjes zijn onmiskenbaar en spectaculair vuurrood gekleurd. Vorig jaar werd de soort al gesignaleerd bij de Kuinderplas, dicht bij de Friese grens, nu dus voor het eerst in Fryslân. De Vuurlibel werd gezien op de Delleboersterheide en is in de dagen er na nog diverse keren waargenomen, waaronder ook

een vrouwtje. In dit gevarieerde natuurgebied konden dit jaar door intensief veldwerk opnieuw drie nieuwe soorten aan de lijst van libellen worden toegevoegd, waarmee het totaal nu op 42 komt. Daarmee kan de Delleboersterheide definitief tot de soortenrijkste libellengebieden van Nederland worden gerekend.

Gevlekte witsnuitlibel In de boswachterij Bakkeveen werden diverse Gevlekte witsnuitlibellen gezien en ook larvenhuidjes gevonden. De soort was ook aanwezig in het Drents-Friese Wold en (traditioneel) op de Wyldemerk (Gaasterland). Helaas is niet bekend hoe het dit jaar in de Alde Feanen met de soort is gegaan.

Zuidelijke glazenmaker Remco Hiemstra zag op 8 juli twee mannetjes van de Zuidelijke glazenmaker bij de drinkdobben op de kwelders van Noard-Fryslân-Bûtendyks. De tweede melding voor Fryslân. Vorig jaar werd het eerste exemplaar gezien op de Wolfshaar bij Bakkeveen.

Noordse winterjuffer Ronald van Seijen speurde weer naarstig naar dit winterjuffertje en vond het definitieve bewijs voor voortplanting van deze soort in de Rottige Meenthe (larvenhuidjes). Ook werden verse dieren waargenomen in de Lendevallei. Het lijkt er op dat deze (voorheen) zeldzame soort langzaam onze provincie koloniseert. De nieuwe, ondiepe petgaten met opslag van Kleine lisdodde *Typha angustifolia* in het zuiden van de Rottige Meenthe, lijken voldoende geschikt als voortplantingsbiotoop van deze, in West-Europa, sterk bedreigde soort. We zijn ondertussen begonnen met verslaglegging van de bevindingen van vijf jaar ecologisch en verspreidingsonderzoek naar deze interessante juffer in Fryslân.